

Er Mick Jagger en gammel mann?

Mick Jagger er i manges øyne fremdeles både sexy og vital selv om han nå befinner seg i kategorien eldre. Hvilke bilder har vi så av ganske alminnelige mennesker fra 60 år og oppover? Hvorfor er vi så redde for å bli gammel, og hvorfor er negative holdninger og fordommer mot eldre så utbredt?

TEKST

Linn-Heidi Lunde

PUBLISERT 1. mai 2004

Mick Jagger.

Foto: Scanpix

Jeg sitter og ser på et fotografi av Mick Jagger. Bildet er en illustrasjon til en avisannmeldelse av en konsertturne som Rolling Stones gjennomførte for en tid tilbake. Mick Jagger er iført en kort sennepsgul skinnjakke av det slaget man kaller pilotjakke. Han har trange sorte jeans som fremhever hans slanke skikkelse. Hårmanen er kraftig og ser ut til å være fri for grå striper. Smilet er bredt og blikket vitalt. Jeg undres, er dette virkelig en gammel mann?

Nylig passerte Jagger en milepæl som plasserer ham i båsen eldre – han fylte 60 år. Jeg husker et annet foto av ham, fra en annen avis. Jagger på scenen med hodet

bakoverbøyd og mikrofonen halvveis inn i munnen. Han står med bøyde bein, knærne vridt innover og mot hverandre, en krevende kroppsposisjon dersom man blir stående slik en stund. I hvert fall for seksti år gamle knær. Men ikke for Mick Jagger. Denne mannen hopper og spretter rundt på scenen som han alltid har gjort. De vanlige alderdomstegnene som mange på hans alder gir uttrykk for, synes tydeligvis ikke å ha rammet ham. I hvert fall skjuler han det godt. Nå kan det selvsagt tenkes at han har fikset både på det ene og det andre. Håret for eksempel, eller ansiktet. Men kondisjonen og kroppens vitalitet handler om egeninnsats, og sannsynligvis en porsjon gener. Dette er ikke en person som har blitt innhentet av resignasjon, og som daglig tenker at pensjonsalderen nærmer seg. Jeg er sikker på at Jagger kommer til å rocke seg inn i døden. Dessuten nyter mannen respekt, ikke minst i media. De kritiske, surmagete kritikkene og kommentarene er i fåtall, og ingen har så vidt jeg vet, formidlet at de synes Mick Jagger bør dra inn årene fordi han er blitt en eldre mann. Tvert imot, da Jagger rundet 60 nylig var avisene fulle av lovord og beundring for denne rockens bestefar. Han er blitt beskrevet som mer vital og sexy enn noensinne, og fremdeles henger ungjentene oppslukt ved scenekanten.

Jeg undres på om Mick Jagger har lest Francis Bacon. Sistnevnte mente nemlig at dersom man røykte, hadde et rikt sexliv og mosjonerte, samt spiste betelnøtter og unngikk opphissede sinnstilstander, ville en kunne leve lenge. Ikke vet jeg om Mick Jagger røyker eller spiser betelnøtter. Det vi vet er at han tidligere hadde lettsindig omgang med ulike rusmidler. At han har et rikt sexliv kan vi lese i ukepressen, og at han mosjonerer mye i sine sceneopptredener ser vi.

De aldersløse

Mick Jagger stiller i en egen kategori sammen med andre kjendiser og kulturpersonligheter. Han er på en måte aldersløs, i hvert fall slik han framstår i mediene. Kronologisk alder synes å bety mindre enn det personen står for eller har bidratt med. Det ser vi også når våre egne kunstnere og kjendiser omtales i mediene. Erik Bye har riktignok svekket syn og er blitt avhengig av sin kone for å få lest avisene, men han står likevel på Scene West med sitt eget show flere ganger i uken. Hvem vil finne på skrive nedlatende om Erik Bye? Mannen er i en alder av 78 år fremdeles en av de mest respekterte personligheter i norsk fjernsynshistorie. Og Wenche Foss, hele Norges diva, blir bare mer glamorøs med årene. Jeg husker jubileumsforestillingen ved Nationalteatret i forbindelse med hennes 80-års dag for nå fem år tilbake. På scenen var Wenche i åletrang hvit, og dypt utringet aftenkjole, midt i mellom et tjuetalls smokingkledde mannlige kolleger som hyllet hennes tidløse kvinnelighet med unisone bassrøster der de fremførte tittelmelodien fra «Den glade enke». Wenche Foss er et godt eksempel på at eldre kvinner som holder seg godt og som driver aktivt «skjønnhetsarbeid», får respekt på en helt annen måte enn en eldre kvinne som skulker unna denne uskrevne loven om å gjøre det beste ut av sitt utseende og sin alder.

Slik har det ikke alltid vært. I skrifter fra høymiddelalderen kan vi lese anbefalinger til eldre kvinner om hvordan de skulle kle seg og te seg. De skulle vise tilbakeholdenhet

med hensyn klesdrakt. Intet var mer latterlig enn en eldre kvinne som manglet dømmekraft og som pyntet seg som om hun var ung.

Kjente stereotyper

Hva så med den gemene hop, de vanlig «dødelige» alderstegne? Hvilket bilde tegner mediene av ganske alminnelige mennesker fra 60 år og oppover? De som ikke har bidratt med noe som har vekket offentlig interesse eller eksponering, men som likevel kan være både produktive, nytenkende, fornøyde og interessante mennesker. Jeg tenker på en artikkel som sto på trykk i Bergens Tidende sommeren 2002, og som opprørte meg. Over fire helsider beskriver artikkelen livet i en bydel med en stor andel eldre mennesker over 67 år. Journalisten er en kvinne rundt 30, og beskriver innbyggerne på en måte som kan gi leserne inntrykk av at vi har å gjøre med en stor og grå masse av eldre som stort sett foretar de samme tingene og som utseendemessig er vanskelig å skille fra hverandre. Hun gir en negativ og ensidig fremstilling av hvordan det er å være en gammel person. Her brukes kjente stereotyper om aldring og eldre. I denne bydelen spiser de eldre middag på seniorsenteret kl 12, og da går det i kjøttpudding og torskekarbonader. I frisørsalongen ber kundene om vask, legg og permanent, og frisørdamen har etter sigende ikke fått prøve seg hverken på fancy klipp, striping eller farging. På det lokale renseriet henger terylenedressene tett i tett, ikke en eneste Armanidress er å se.

Det som provoserer mest med artikkelen er den ironiske, lett nedlatende tonen som sikkert er ment å være morsom. Den oser av distanse til de intervjuede. Det er tydelig at journalisten er lettet over å slippe å identifisere seg med noe av det de eldre i artikkelen bringer til torgs. Bak den ironiske og humoristiske tonen fornemmer jeg oppfatninger og holdninger som lukter av det man kaller alderisme. Alderisme kan defineres som myter, misoppfatninger, fordommer og negative holdninger til eldre, og har slik sett mange fellestrekk med det mer kjente begrepet rasisme. I likhet med dem som utsettes for rasisme, blir ofrene for alderisme usynliggjort, latterliggjort, mistenkeliggjort, utestengt og diskriminert. Jeg undres på om journalisten har besteforeldre i live, eller om hun har nær kjennskap til eldre mennesker. I så fall ville hun blitt overrasket over mangfoldet i interesser og preferanser, oppfatninger og meninger, funksjonsnivå, ønsker og drømmer. Jeg lurar på om journalisten synes Mick Jagger er en gammel mann.

Sett med afrikanske øyne

Når er man egentlig gammel? Se det er et definisjonsspørsmål som farges av sammenheng og oppfatning. Aldringsprosessen starter den dagen vi blir født. Alt liv er en utvikling mot død og tilintetgjørelse. I sin spalte i Dagbladet skrev Henning Mankell for en tid tilbake om det å bli gammel. Han reflekterer over sin egen alder som er 55 år, og erkjenner at han etter afrikanske forhold er blitt en gammel mann. I Mosambik, der han har levd mesteparten av sitt voksne liv, er gjennomsnittlig levealder 47 år. Sett med afrikanske øyne er Mick Jagger nærmest for en olding å regne.

Medisinske nyvinninger og endret livs-stil har ført til at levealderen i den vestlige verden har økt med nærmere tredve år siden forrige århundreskifte. Antall hundreåringer øker med ca. åtte prosent i året. Det er et langt sprang mellom 60 og 100 år, om lag tre generasjoner. Mon tro om journalistene har dette i bakhodet når de bretter ut sine elendighetsbeskrivelser om forholdene for eldre i dette landet. Eller når de, som journalisten i BT-artikkelen, formidler egne stereotypier og fordommer mot en økende andel av befolkningen til den gjengse avisleser under lørdagsfrokosten. Det er til å få kaffen i halsen av. Ikke til å undres over at de eldre får lyst til å gjøre opprør.

Forakt for alderdommen

Hvorfor er vi så redde for å bli gammel? Er dette en frykt som er kommet med det moderne samfunnet, eller fryktet man alderdommen også i tidligere tider? I sagnet om Odyssevs beskriver dikteren Homer alderdommen. De gamle grekerne foraktet alderdommen, den ble forbundet med lidelse og forfall. Glad måtte den være som dør 60 år gammel, sies det i et dikt. Det negative bildet av alderdommen har altså lange historiske røtter, og har vært meget seiglivet. Er det denne arven vi bærer med oss som gjør det så vanskelig å ta eldre mennesker helt på alvor, eller er det slik at vi i vår ungdomsfikserte tid blir provosert og føler oss truet av at ungdomstiden nødvendigvis må ta slutt, og at eldre mennesker blir symbolet på denne forgjengeligheten? Er det derfor vi usynliggjør de eldre? Distanserer oss fra dem ved å greie dem alle over en kam, putte dem i båser – de pleietrengende, pensjonistene, gamlingene.

Men det blir stadig flere eldre som fremstår litt sånn som Mick Jagger, en-ten ved at de gjør som de alltid har gjort, eller ved å realisere gamle drømmer: som å kjøre Harley Davidson når de er fylt 75 eller hoppe i fallskjerm når de er 83. Og noen har trange jeans og korte skinnjakker, akkurat som Mick Jagger.

Teksten sto på trykk første gang i Tidsskrift for Norsk psykologforening, Vol 41, nummer 5, 2004, side 388-389

TEKST

Linn-Heidi Lunde, Det psykologiske fakultetet, Universitetet i Bergen og Haukeland Universitetssykehus

KONTAKT: Linn-heidi.Lunde@uib.no